

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Громадська Н. А.

КРАТОЛОГІЯ

Методичні вказівки

Випуск 280

Миколаїв – 2019

УДК 321, 01(076)
Г 87

Рекомендовано вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 10 від 27.06.2019 р.).

Рецензенти:

Некряч А. І., доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Київського міжнародного університету;

Худолій А. О., доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія».

Г 87

Громадська Н. А. Кратологія : методичні вказівки / Н. А. Громадська. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. – 44 с. (Методична серія ; вип. 280).

Методичні вказівки з дисципліни «Кратологія» розраховані на глибоке оволодіння програмним матеріалом курсу «Кратологія» та активізацію самостійної роботи студентів. Методичні вказівки містять тематику лекцій, плани практичних занять, тематику самостійної роботи студентів, завдання до контрольної роботи, питання до іспиту, тестові завдання для самоконтролю. Призначені для студентів закладу вищої освіти, а також для всіх, хто цікавиться проблемами влади та владної діяльності.

ISSN 1811-492X

УДК 321,01(076)
© Громадська Н. А., 2019
© ЧНУ ім. Петра Могили, 2019

ЗМІСТ

1. Концепція навчальної дисципліни	4
2. Витяг з навчального плану спеціальності	6
3. Структура навчальної дисципліни	7
3.1. Тематичний план дисципліни	7
3.2. Тематичний план лекцій з дисципліни	8
3.3. Тематика групових завдань з дисципліни	13
4. Рекомендована література до дисципліни	20
5. Контрольна робота	23
6. Самостійна робота	28
7. Індивідуальні завдання. Вимоги до підготовки завдань курсу.....	31
8. Питання до іспиту з дисципліни	34
9. Система оцінювання роботи студентів.....	37
10. Словник дисципліни	40

1. Концепція навчальної дисципліни

Кратологія – наука молода і є синтезом знань про владу, які до недавнього часу були розкидані по багатьох науках (політологія, філософія, історія, юриспруденція, психологія, етика, економіка, соціологія та ін.), кожна з яких має свій підхід і свою точку зору до дослідження цього явища, застосовуючи при цьому властиві їй методи пізнання і свій категоріальний апарат. Наразі гостро назріла необхідність вивчати владу не в окремих аспектах, а як цілісну систему.

Опанування навчальної дисципліни «Кратологія» студентами має вагомим практичне значення та може допомогти зрозуміти феномен влади, її зміст, розібратися у владних відносинах, дати необхідні їм знання для правильного розуміння процесів, що відбуваються в суспільстві. Пропонований курс дуже важливий для формування світогляду та правосвідомості студентів як членів суспільства, у тому числі, як учасників владних відносин і як майбутніх політологів.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів цілісної наукової картини такого соціального феномена як влада; ознайомлення студентів із закономірностями її виникнення, функціонування та розвитку; надання уявлення про типи і види влади, механізми та технології її здійснення.

Отже, **завданнями** дисципліни «Кратологія» є:

- представлення кратології як відносно самостійної науки та дисципліни в системі суспільно-політичного знання, визначення її місця у дослідженні владних відносин;
- розуміння кратології як загальної системи наук, які тісно, органічно пов'язані між собою і вивчають владу в усіх її видах і проявах, на всіх рівнях і стадіях її розвитку, у всіх аспектах її зв'язків з іншими основними суспільними явищами, структурами і соціальними інститутами;
- оволодіння практичними навичками з використання інструментарію для аналізу феномену влади та владних відносин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- понятійно-категоріальний апарат кратології;
- основні концептуальні підходи до інтерпретації феномена влади;
- специфіку і типологію влади;
- сутність механізмів і технологій здійснення влади;
- актуальні аспекти сучасних трансформацій влади.

уміти:

- досліджувати природу та еволюцію влади в історичному контексті;
- аналізувати та інтерпретувати зазначене явище з позиції різних наукових парадигм;
- характеризувати специфіку і особливості окремих форм влади в суспільстві;
- аналізувати і оцінювати сутність владної діяльності;
- прогнозувати трансформації владних інститутів.

володіти:

- основними методологічними підходами до вивчення та інтерпретації феномена влади;
- сучасним інструментарієм кратології для аналізу політичного процесу;
- мприйомами розробки технологій здійснення влади.

Місце дисципліни «Кратологія» в структурі ОПП бакалавра: вивчення дисципліни передбачається у якості нормативної навчальної дисципліни.

Вона пропонується студентам 4-го курсу, розрахована на 1 семестр і містить 6 основних розділів (45 год. лекційних та 45 год. семінарських занять), на яких студенти повинні навчитися оперувати спеціальними категоріями; якнайбільше уваги приділяти отриманню практичних навичок.

Семінарські заняття проводяться в усній та письмовій формі.

Іспит є підсумковою формою контролю знань студентів і проводиться в усній формі.

Робота студентів оцінюється за підсумками виконання основних видів завдань.

У разі відсутності студента на лекції чи семінарі, невиконання ним практичних завдань із поважних причин, він має право відпрацювати кожен тему з викладачем індивідуально. У таких випадках кількість балів визначається згідно з якістю виконаної роботи.

Відсутність студента на заняттях без поважних причин, невиконання практичних завдань чи ненаписання письмових робіт є підставою для незарахування викладачем відповідної теми.

Якщо студент не відвідував курс лекцій та практичних занять і не виконав практичні завдання, а, отже, і не набрав необхідної кількості балів, то він, за рішенням кафедри, не допускається до складання іспиту.

2. Витяг з навчального плану спеціальності

Форма навчання	Курс	Семестр	Усього годин	У тому числі						Форма підсумкового контролю	
				аудиторних				самостійна робота студента		іспит	залік
				лекцій	семінарських	практичних	лабораторних	семестрова робота з дисципліни	курсова робота (проект)*		
денна	4	7	210	45	45			120		+	
УСЬОГО (денна)			210	45	45			120			

Форма навчання	Курс	Семестр	Усього годин	У тому числі						Форма підсумкового контролю	
				аудиторних				самостійна робота студента		іспит	залік
				лекцій	семінарських	практичних	лабораторних	семестрова робота з дисципліни	курсова робота (проект)*		
заочна	4	11	10	10	0						
заочна	4	12	200	0	14			186		+	
УСЬОГО (денна)			210	10	14			186			

3. Структура навчальної дисципліни

3.1. Тематичний план дисципліни

Назви змістових частин і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекцій	практичних	лабораторних	індивідуальних	самостійних робіт		лекцій	практичних	лабораторних	індивідуальних	самостійних робіт
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ І. Концептуальні підходи до явища влади та теоретичні інтерпретації її феномена												
Змістовий розділ 1. Вступ до науки про владу												
Тема 1.1. Кратологія як наука про владу	15	4	4			7	14	1	2			11
Тема 1.2. Зміст кратології як міждисциплінарної галузі знань	10	2	2			6	12	1	1			10
Разом за змістовим розділом 1	25	6	6			13	26	2	3			21
Змістовий розділ 2. Історична трансформація наукових знань про владу												
Тема 2.1. Виникнення та розвиток наукових знань та вчень про владу в світі	12	3	2			7	10					10
Тема 2.2. Формування та еволюція знань про владу в Україні	11	2	2			7	10					10
Тема 2.3. Теорії та концепції влади ХХ століття	14	3	4			7	14	1	1			12
Разом за змістовим розділом 2	37	8	8			21	34	1	1			32
Змістовий розділ 3. Загальна характеристика системи наук про владу												
Тема 3.1. Кратологія як система наук про владу	11	2	2			7	13	1	2			10
Тема 3.2. Фундаментальні галузі кратології	10	2	2			6	14	1	2			11
Тема 3.3. Спеціальні галузі кратології	11	2	2			7	10					10
Тема 3.4. Комплексні галузі кратології	16	4	4			8	13	1	2			10
Разом за змістовим розділом 3	48	10	10			28	50	3	6			41

Розділ II. Специфіка влади, проблеми її здійснення та функціонування												
Змістовий розділ 4. Конструювання поняття влади, її типологічний аналіз												
Тема 4.1. Конструювання поняття влади	12	2	2			8	14	1	1			12
Тема 4.2. Типологічний аналіз влади	15	4	4			7	14	1	1			12
Разом за змістовим розділом 4	27	6	6			15	28	2	2			24
Змістовий розділ 5. Механізми здійснення влади у суспільстві												
Тема 5.1. Держава та система державної влади	21	4	4			13	21					21
Разом за змістовим розділом 5	21	4	4			13	21					21
Змістовий розділ 6. Володарювання та владна діяльність												
Тема 6.1. Політична еліта та політичне лідерство	12	2	3			7	11					11
Тема 6.2. Володарі та їхнє оточення. Придворне суспільство	11	2	2			7	12					12
Тема 6.3. Шляхи до влади та владна діяльність. Володарювання	13	3	2			8	14	1	1			12
Тема 6.4. Механізми та технології володарювання	16	4	4			8	14	1	1			12
Разом за змістовим розділом 6	52	11	11			30	51	2	2			47
Усього годин	210	45	45			120	210	10	14			186

3.2. Тематичний план лекцій з дисципліни

Розділ I. Концептуальні підходи до явища влади та теоретичні інтерпретації її феномена

Змістовий розділ 1. Вступ до науки про владу

Тема 1.1. Кратологія як наука про владу.

Вступ до кратології. Необхідність самостійної науки про владу. Влада як глобальний природний, соціокультурний та правовий феномен людського суспільства.

Влада як предмет та об'єкт науки. Сприйняття (відчуття) влади: вигляд, обличчя, ролі, іпостасі. Ключові елементи загальної картини влади: оцінка, ціна, цінність, цінності.

Влада в світі людини. Істотні компоненти феномену влади: інтереси, відносини, свідомість. Людина в світі влади.

Тема 1.2. Зміст кратології як міждисциплінарної галузі знань.

Сутність кратології та її місце поміж інших наук про суспільні феномени. Об'єкт та предмет кратології. Поняття кратології. Базові поняття та категорії курсу.

Цілі та завдання кратології. Основні функції та методи кратології.

Змістовий розділ 2. Історична трансформація наукових знань про владу

Тема 2.1. Виникнення та розвиток наукових знань та вчень про владу в світі.

Релігійно-міфологічні уявлення про владу. Ідеї божественного надприродного походження влади в державі, сім'ї, полісі та в інших спільнотах. Етично-релігійне, правове обґрунтування ієрархічності владних відносин (Конфуцій, Лао-Цзи, Мо-Цзи). Аналіз устрою державної влади, класифікації влади, звільнення уявлень про владу від міфологічної форми (Сократ, Платон, Арістотель). Обґрунтування теологічної теорії влади (Августин Блаженний, Фома Аквінський).

Послаблення теологічних мотивів в уявленнях про владу. Погляди на владу Н. Макіавеллі, Ж. Бодена. Владознавчі ідеї та соціальні концепції утопічного соціалізму (Т. Мор, Т. Кампанелла).

Аналіз проблем прав та свобод людини у контексті здійснення влади (Г. Гроцій, Т. Гоббс). Обґрунтування необхідності розподілу влади (Дж. Локк, Ш.-Л. Монтеск'є). Співвідношення права та влади (І. Кант, І. Фіхте, Г. В. Ф. Гегель). Механізми та принципи функціонування демократичної форми влади (Ж.-Ж. Руссо).

Державна влада як засіб організації виробництва, суперництво інтересів різних соціальних груп та роль влади у їх розв'язанні, влада в різного роду виробничих об'єднаннях-фалангах, влада і реформування капіталістичного суспільства (А. Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен). Ідея індивідуальної свободи та погляди на владу А. Токвіль, Дж. Ст. Мілль. Співвідношення економічної та політичної влади, форми здійснення державної влади, бюрократія, подолання відчуження населення від влади (К. Маркс, Ф. Енгельс). Поняття влади, особливості державної влади, форми влади в різних типах суспільств, легітимність та її типологія (М. Вебер). Теорія політичних еліт та погляди на владу Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс.

Тема 2.2. Формування та еволюція знань про владу в Україні.

Співвідношення влади та закону, влади та мудрості у поглядах Іларіона. Структури влади за часів Київської Русі. Правові основи суспільного життя та влада у працях Ст. Оріховського. Конституція П. Орлика та її роль у становленні демократичних засад вітчизняного державотворення. Ідеали республіки, федерації, свободи, рівності та проблеми влади у позиціях Кирило-Мефодіївського товариства. Конституціоналізм, відчуження управлінського апарату від суспільства, об'єднання націй та проблеми влади у поглядах М. Драгоманова, І. Франка.

Проблеми влади, її суб'єктів та структур в теорії національного самовизначення М. Грушевського, монархічно-гетьманській концепції В. Липинського, концепції інтегрального націоналізму Д. Донцова.

Тема 2.3. Теорії та концепції влади ХХ століття.

Реляціоністські концепції влади: теорія опору (психологічний акцент у сфері владних відносин), теорія обміну ресурсів (соціологічний акцент у сфері владних відносин), теорія поділу зон впливу (політичний акцент у сфері владних відносин).

Системні концепції влади: макропідхід, мезопідхід, мікропідхід.

Біхевіористський напрям у дослідженні влади (поведінкові концепції влади): силова модель («воля до влади»), ринкова модель («влада продається й купується»), ігрова модель («політика – це театр та поле гри»).

Психологічні теорії влади. Психоаналітична концепція влади З. Фрейда, Е. Фромма та ін. Влада як компенсація природних недоліків. Влада як заспокоєння від тривожності. Влада як замітник сили.

Інші класичні концепції влади (телеологічна, інструменталістська, структурно-функціональна, конфліктологічна, марксистська тощо).

Некласичні концепції влади. Комунікативний підхід (Х. Арендт, К. Дойч, Ю. Хабермас, Н. Луман). Постструктуралістський підхід (теорії М. Фуко і П. Бурд'є). Концепція Т. Парсонса.

Змістовий розділ 3. Загальна характеристика системи наук про владу

Тема 3.1. Кратологія як система наук про владу.

Кратологія в загальній системі наук про владу. Проблеми класифікації наук про владу. Поняття «система влади» та «система наук про владу». Спеціалізація та класифікація основних сфер кратології та їх загальна характеристика. Необхідність урахування в кратології еволюції і станів різних форм, типів та видів влади.

Тема 3.2. Фундаментальні галузі кратології.

Загальна кратологія. Макрократологія, мікрократологія, мезократологія. Протократологія, полікратологія, паракратологія.

Контури і головні завдання теоретичної кратології. Ключові елементи влади. Характеристики влади. Складові влади.

Практична кратологія. Підстави систематизації типів, видів і форм влади. Цілі, функції і методи влади. Мистецтво влади.

Порівняльна кратологія. Уроки та традиції влади. Таємниці влади.

Тема 3.3. Спеціальні галузі кратології.

Академічна кратологія. Емпірична та прикладна кратології. Електоральна кратологія. Етнократологія. Військова кратологія. Кратологія опозиційної діяльності. Кратологія церковної діяльності (теократологія). Функціональна і структурна кратології. Допоміжна і приватні кратології.

Тема 3.4. Комплексні галузі кратології.

Філософія влади. Історія влади. Соціологія влади. Азбука влади. Економіка та екологія влади. Культурологія влади. Граматика влади. Логіка влади. Педагогіка і психологія влади. Етика і естетика влади.

Міждисциплінарні області кратологічного знання (аксіологія влади, акмеологія влади, іміджологія влади, морфологія влади). Біомедико-соціальний і антропоцентричний блок знань про владу (антропологія влади, анатомія влади, фізіологія влади, здоров'я і влада). Природно-науковий блок знань про владу (фізика влади, географія влади та геополітика, археологія влади, топографія влади). Інформаційно-математичний блок знань про владу (арифметика влади, алгебра влади, геометрія влади, інформатика влади).

Розділ II. Специфіка влади, проблеми її здійснення та функціонування

Змістовий розділ 4. Конструювання поняття влади, її типологічний аналіз

Тема 4.1. Конструювання поняття влади.

Актуальність конструювання поняття влади. Семантичне поле влади, обмеження кола значень поняття влади, проблема багаточисельності визначень. Розгляд влади як каузального відношення, варіанти концептуалізації влади. Диспозиційна та епізодична концепції влади як варіанти розв'язання проблеми актуального та потенціального у феномені влади. Роль поняття інтенція у розмежуванні феноменів влади та впливу.

Результат влади. Співвідношення понять влада та управління. Конфлікт та інтереси, їх співвідношення з поняттям влада. Проблема співвідношення структура – дія при здійсненні влади: волюнтаристський та структуралістський підходи.

Ресурси влади, їх типологія. Економічні, соціальні, силові, інформаційні та інші ресурси.

Тема 4.2. Типологічний аналіз влади.

Загальні підходи до класифікації влади. Класифікація форм влади за джерелами підпорядкування об'єкта суб'єкту: сила, примус, спонукання, переконання, маніпуляція, авторитет. Класифікація влади за її суб'єктом: індивідуальна та колективна. Класифікація влади за сферою її прояву: політична влада та неполітичні форми влади.

Феномен політичної влади. Поняття, особливості, ресурси, функції політичної влади. Легітимність політичної влади.

Змістовий розділ 5. Механізми здійснення влади у суспільстві

Тема 5.1. Держава та система державної влади.

Поняття, правові аспекти, загальні ознаки держави. Державна влада як складова державно-владного механізму. Поняття державної і публічної влади. Спільне і відмінне державної і політичної влади. Структурні елементи державної влади. Аксиоми державної влади.

Конституція України про гілки влади в Україні. Верховна влада як єдиний орган законодавчої влади. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади. Судова влада як незалежна гілка державної влади. Система органів виконавчої влади в Україні.

Змістовий розділ 6. Володарювання та владна діяльність

Тема 6.1. Політична еліта та політичне лідерство.

Класичні теорії елітаризму Г. Моски, В. Парето та Р. Міхельса. Аналіз еліт у концепціях В. Липинського, Д. Донцова. Сучасні елітарні концепції Й. Шумпетер, Р. Міллс.

Шляхи формування та зміни еліти. Типологія еліти за сферою життя суспільства, за стилем правління, за доступом до влади. Система формування та зміни політичних еліт.

Сучасні підходи до визначення поняття «політичне лідерство». Типологія політичного лідерства. Інтерпретація природи лідерства, різних аспектів його прояву відображення в теорії рис, ситуаційній концепції, психологічній теорії, марксистській концепції.

Особливості інституту політичного лідерства в Україні. Імідж політичного лідера.

Тема 6.2. Володарі та їхнє оточення. Придворне суспільство.

Постать володаря. Носії влади в приватному житті. Вимоги до володарів. Оточення володарів. Формування корпусу помічників. Апарат оточення володаря та його функції. Владні персони: їхні посади та титули. Посада як джерело влади. Владна верхівка. «Коридори» влади. Придворне оточення як суспільний інститут. Мережі соціальних зв'язків.

Тема 6.3. Шляхи до влади та владна діяльність. Володарювання.

Шляхи до влади та перебування при владі. Сутність владної діяльності. Владний стиль. Зміст володарювання. Специфіка владної діяльності. Функції владної діяльності. Методи володарювання. Етика і стиль володарювання.

Тема 6.4. Механізми та технології володарювання.

Реалізація механізмів влади у владних діях. Різновиди механізмів влади. Характеристика техніки і технології владної діяльності. Техніцизм і технократія.

Технології і процедури влади. Антитехнологія влади.

3.3. Тематика групових завдань з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1.1. Кратологія як наука про владу	4	2
2	Тема 1.2. Зміст кратології як міждисциплінарної галузі знань	2	1
3	Тема 2.1. Виникнення та розвиток наукових знань та вчень про владу в світі	2	
4	Тема 2.2. Формування та еволюція знань про владу в Україні	2	
5	Тема 2.3. Теорії та концепції влади ХХ століття	4	1
6	Тема 3.1. Кратологія як система наук про владу	2	2
7	Тема 3.2. Фундаментальні галузі кратології	2	2
8	Тема 3.3. Спеціальні галузі кратології	2	
9	Тема 3.4. Комплексні галузі кратології	4	2
10	Тема 4.1. Конструювання поняття влади	2	1
11	Тема 4.2. Типологічний аналіз влади	4	1
12	Тема 5.1. Держава та система державної влади	4	
13	Тема 6.1. Політична еліта та політичне лідерство	3	
14	Тема 6.2. Володарі та їхнє оточення. Придворне суспільство	2	
15	Тема 6.3. Шляхи до влади та владна діяльність. Володарювання	2	1
16	Тема 6.4. Механізми та технології володарювання.	4	1
	Разом	45	14

Для успішного підготовки та засвоєння матеріалу необхідно уважно опрацювати план семінарського заняття, ключові поняття. Семінарське заняття представляє собою дискусію з попередньо визначених тем. Студенти готують тези виступів, доповіді на питання семінарського заняття.

Завданнями семінарських занять є поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях; заохочення студентів до аналізу політичних подій, активної творчої роботи зі самостійного опрацювання рекомендованої літератури; вироблення у студентів умінь використовувати теоретичні політичні знання в практичній діяльності.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді, їх виступи, активність у дискусії, уміння формувати свої думки на основі вивченого матеріалу, критично його осмислювати.

Розділ I. Концептуальні підходи до явища влади та теоретичні інтерпретації її феномена

Змістовий розділ 1. Вступ до науки про владу

Тема 1.1. Кратологія як наука про владу.

Ключові поняття та терміни: *влада; вплив; панування; вигляд влади; обличчя влади; іпостасі влади; владна роль; оцінка влади; ціна влади; цінність влади; цінності влади; владні інтереси; владні відносини; владна свідомість.*

План

1. Вступ до кратології.
2. Влада як предмет та об'єкт науки.
3. Влада у світі людини.
4. Людина у світі влади.

Практикум (завдання для самостійного виконання)

- 1) Підготувати 10 висловів про владу (з посиланням на автора), 2–3 з них прокоментувати.
- 2) Написати есе на тему: «Влада у світі людини».
- 3) Написати есе на тему: «Людина у світі влади».

Тема 1.2. Зміст кратології як міждисциплінарної галузі знань

Ключові поняття та терміни: *кратологія; кратолог; кратологічний тезаурус.*

План

1. Сутність кратології, її об'єкт та предмет.
2. Цілі та завдання курсу кратології.
3. Функції та методи кратології.

Змістовий розділ 2. Історична трансформація наукових знань про владу

Тема 2.1. Виникнення та розвиток наукових знань та вчень про владу в світі.

Ключові поняття та терміни: монархія; аристократія; політія; тиранія; олігархія; демократія; охлократія.

План

1. Ідеї та вчення про владу в Стародавньому світі.
2. Уявлення про владу в релігійних та філософських вченнях Середньовіччя.
3. Владні вчення епохи Відродження.
4. Політичні та владознавчі концепції Нового часу.
5. Розвиток знань про владу епохи Просвітництва.
6. Владно-політичні концепції ХІХ – початку ХХ століття.

Практикум (завдання для самостійного виконання)

Написати есе на тему: «Жінки і влада».

Тема 2.2. Формування та еволюція знань про владу в Україні.

Ключові поняття та терміни: віче; князівська влада; гетьманська влада; класократія.

План

1. Зародження і розвиток уявлень про владу за часів Київської Русі.
2. Погляди на право та владу в період козацько-гетьманської доби.
3. Політико-владні ідеї в Україні у ХІХ столітті.
4. Феномен влади в концепціях українських мислителів кінця ХІХ–початку ХХ століття.

Тема 2.3. Теорії та концепції влади ХХ століття.

Ключові поняття та терміни: макронідхід; мезонідхід; мікронідхід; біхевіоризм; силова модель; ринкова модель; ігрова модель.

План

1. Загальна характеристика концепцій влади.
2. Реляціоністські концепції влади.
3. Системні концепції влади.
4. Біхевіористський напрям в дослідженні влади.
5. Психологічні концепції влади.
6. Некласичні концепції влади.

Змістовий розділ 3. Загальна характеристика системи наук про владу.

Тема 3.1. Кратологія як система наук про владу.

Ключові поняття та терміни: система влади; система наук про владу.

План

1. Кратологія в загальній системі наук про владу.
2. Класифікації наук про владу та їх проблеми.
3. Необхідність урахування в кратології еволюції і станів різних форм, типів та видів влади.

Практикум (завдання для самостійного виконання)

Скласти схему «Система наук про владу».

Тема 3.2. Фундаментальні галузі кратології.

Ключові поняття та терміни: метакратологія; макрократологія; мікрократологія; мезократологія; протократологія; полікратологія. паракратологія; уроки влади; загадки влади; традиції влади; таємниці влади; тягар влади.

План

1. Загальна кратологія.
2. Теоретична кратологія.
3. Практична кратологія.
4. Порівняльна кратологія.

Практикум (завдання для самостійного виконання)

- 1) Написати есе на тему: «Влада грошей».
- 2) Написати есе на тему: «Влада над владою».

Тема 3.3. Спеціальні галузі кратології.

Ключові поняття та терміни: академічна кратологія; емпірична кратологія; прикладна кратологія; електоральна кратологія; етнократологія; військова кратологія; кратологія опозиції; теократологія; функціональна кратологія; структурна кратологія; допоміжна кратологія; приватна кратологія.

План

1. Академічна кратологія.
2. Емпірична та прикладна кратології.
3. Електоральна кратологія.
4. Етнократологія.
5. Військова кратологія.
6. Кратологія опозиційної діяльності.

7. Теократологія.
8. Функціональна і структурна кратології.
9. Допоміжна і приватні кратології.

Тема 3.4. Комплексні галузі кратології.

Ключові поняття та терміни: філософія влади; історія влади; соціологія влади; азбука влади економіка влади; екологія влади; культурологія влади; граматики влади; логіка влади ; педагогіка влади; психологія влади; етика влади; естетика влади; аксіологія влади; акмеологія влади; іміджелогія влади; морфологія влади; антропологія влади; анатомія влади; фізіологія влади; фізика влади; географія влади; геополітика влади; археологія влади; топографія влади; арифметика влади; алгебра влади; геометрія влади; інформатика влади.

План

1. Філософія влади.
2. Історія влади.
3. Соціологія влади.
4. Азбука влади.
5. Економіка та екологія влади.
6. Культурологія влади.
7. Граматики влади.
8. Логіка влади.
9. Педагогіка і психологія влади.
10. Етика і естетика влади.
11. Міждисциплінарні області кратологічного знання.
12. Біомедікосоціальний і антропоцентричний блок знань про владу.
13. Природно-науковий блок знань про владу.
14. Інформаційно-математичний блок знань про владу.

Розділ II. Специфіка влади, проблеми її здійснення та функціонування

Змістовий розділ 4. Конструювання поняття влади, її типологічний аналіз

Тема 4.1. Конструювання поняття влади.

Ключові поняття та терміни: семантика; каузальність; інтенція; диспозиційна концепція; епізодична концепція; управління; результат влади; конфлікт; інтереси; преференції; волюнтаристський підхід; структуралістський підхід; ресурси влади.

План

1. Семантичне поле влади.
2. Влада як каузальне відношення.
3. Проблема співвідношення актуального та потенціального аспектів у феномені влади.
4. Влада та інтенція.
5. Результат влади.
6. Конфлікт, інтереси та влада.
7. Дія, структура і влада.
8. Ресурси та влада.

Практикум (завдання для самостійного виконання)

- 1) Скласти схему «Конструювання поняття влади».
- 2) Написати есе на тему: «Влада і управління».

Тема 4.2. Типологічний аналіз влади.

Ключові поняття та терміни: *сила; примус; спонукання; переконання; маніпуляція; авторитет; політична влада.*

План

1. Загальні підходи до класифікації влади.
2. Класифікація влади за джерелами підпорядкування.
3. Класифікація влади за її суб'єктом.
4. Класифікація влади за сферою її прояву. Феномен політичної влади.

Практикум (завдання для самостійного виконання)

- 1) Скласти схему «Типологія влади».
- 2) Написати есе на тему: «Влада і сила».

Змістовий розділ 5. Механізми здійснення влади у суспільстві

Тема 5.1. Держава та система державної влади.

Ключові поняття та терміни: *державна влада; публічна влада; публічне управління; законодавча влада; виконавча влада; судова влада.*

План

1. Поняття та сутність держави.
2. Державна влада як складова державно-владного механізму.
3. Система органів державної влади в Україні.
4. Система органів виконавчої влади в Україні.

Практикум (завдання для самостійного виконання)

- 1) Скласти схему «Система органів державної влади в Україні».
- 2) Написати есе на тему: «Співвідношення політичної і державної влади».

Змістовий розділ 6. Володарювання та владна діяльність

Тема 6.1. Політична еліта та політичне лідерство.

Ключові поняття та терміни: політична еліта; антрепренерська система; система гільдій; політичне лідерство; теорія рис; ситуаційна теорія; психологічна концепція; марксистська теорія; імідж; вождізм.

План

1. Концептуальні підходи в тлумаченні феномену еліт.
2. Типологія політичних еліт.
3. Система формування та змін політичних еліт.
4. Сутність та теорії політичного лідерства.
5. Типологія політичного лідерства.
6. Імідж політичного лідера.

Тема 6.2. Володарі та їхнє оточення. Придворне суспільство.

Ключові поняття та терміни: володар; коридори влади; придворне оточення.

План

1. Постать володаря. Вимоги до володарів.
2. Оточення володарів.
3. Придворне оточення як суспільний інститут.

Тема 6.3. Шляхи до влади та владна діяльність. Володарювання.

Ключові поняття та терміни: володарювання, владна діяльність, владний стиль.

План

1. Шляхи до влади та перебування при владі.
2. Сутність владної діяльності. Владний стиль.
3. Зміст володарювання.

Тема 6.4. Механізми та технології володарювання.

Ключові поняття та терміни: механізм влади; технологія влади; технократія; антитехнологія влади.

План

1. Механізми влади.
2. Техніка і технологія владної діяльності.
3. Антитехнологія влади.

4. Рекомендована література до дисципліни

Базова література

1. Авторханов А. Технология власти. М. : Слово, 1991. 638 с.
2. Антропология власти : хрестоматия по политической антропологии : в 2-х т. / сост. и отв. ред. В. В. Бочаров. СПб. : Издательство СПб университета, 2006. 493 с.
3. Арендт Х. О насилии. М. : Новое издательство, 2014. 147 с.
4. Боббио Н. Свобода и власть // Вопросы философии. 2013. № 5. С. 48–57.
5. Болл Т. Власть // Полис. Политические исследования. 1993. № 5. С. 36–42.
6. Бурдые П. Дух государства : генезис и структура бюрократического поля [Электронный ресурс] / П. Бурдые // Поэтика и политика : сб. ст. СПб. : Алетей, 1999. С. 125–166. Режим доступа : http://www.politanaliz.ru/articles_341.html?page=4.
7. Бурдые П. О символической власти // Социология социального пространства. М. : Ин-т экспериментальной социологии ; СПб. : Алетей, 2007. С. 87–96.
8. Вебер М. Свобода і примус у правових спільнотах // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. К., 1998. С. 83–87.
9. Дем'яненко Б. Л. Розвиток кратологічних знань в Україні. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гаврищенко В. М., 2011. 794 с.
10. Денжуа Ж. Истоки централизации и абсолютной власти в государстве // Логос. 2003. № 4. С. 151–159.
11. Динелло Н. От плана к клану : социальные сети и гражданское общество [Электронный ресурс] / Н. Динелло // Профессионалы за сотрудничество / гл. ред. А. Кулик ; Тов-во вып-ов Ин-та персп. рос. иссл. им. Кеннана. М. : Моск. проект Кеннана ; Кн. дом «Университет», 1999. Вып. 3. С. 86–100. Режим доступа : <http://vmestessovsemi.ucoz.org/publ/3-1-0-87>.
12. Свтушенко О. Влада у категоріальному апараті сучасної політичної науки // Гілея : наук. вісник 2010. № 10, вип. 40. С. 344–351.
13. Ивонин Ю. П., Ивонин М. Ю Проблема публичности государственной власти [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/287/image/287-137.pdf>.
14. Истер Дж. М. Советское государственное строительство. Система личных связей и самоидентификация элиты в Советской России / Дж. М. Истер. М. : РОССПЭН, 2010. 253 с.
15. Канетти Э. Масса и власть [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.ru/POLITOLOG/KANETTI/power.txt>.

16. Климов И. А. Социологическая концепция Энтони Гидденса [Электронный ресурс] // Социологический журнал. 2000. № 1–2. Режим доступа : <http://www.nir.ru/sj/sj/sj1-2-00klim.html>.
17. Краснов Б. И. Теория власти и властных отношений. // Социально-политический журнал. – 1994. – № 3–6.
18. Ледяев В. Г. Власть : концептуальный анализ. М. : РОССПЕН, 2000.
19. Ноговицын, О. Н. Современные теории власти : текст лекции. Введение. С. 1–11. Режим доступа : <http://window.edu.ru/resource/958/44958/files/Nogovitsyn.pdf>.
20. Пионткевич Л. Ю. Феномен власти : проблема концептуализации. Режим доступа : <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/308/image/308-41.pdf>.
21. Погорелый Д. Е. Новейший политологический словарь. Ростов-на-Дону : Феникс, 2010. 319 с.
22. Технология власти (философско-политический анализ). Москва, 1995. Гл. 2. Современные концепции власти. Режим доступа : <http://www.philosophy.ru/iphras/library/techno.html>.
23. Титова Л. Г. Технология власти : учеб. пособие для вузов. Ярославль : Яросл. гос. ун-т имени П. Г. Демидова, 2004. – 99 с.
24. Халипов В. Ф. Кратология как система наук о власти. М. : Республика, 1999. 303 с.
25. Халипов В. Ф. Наука о власти // Интеллектуальный мир. 1994. № 4. С. 1–3.
26. Халипов В. Ф. Общая кратология // Информатика. Социология. Экономика: ежегодник. М. : МГАПИ, 1996. Вып. 3. С. 13–26.
27. Шварценбергер Дж. Политическая власть. Изучение мирового общества. Социально-политический журнал. 1997. № 6.

Допоміжна література

1. Асланов Л. А. Менталитет и власть : русская цивилизация. М. : ТЕИС, 2009. 480 с.
2. Бек У. Трансформация политики и государства в эпоху глобализации [Электронный ресурс] / У. Бек. Режим доступа : <http://old.belintellectuals.eu/library/book.php?id=29>.
3. Вебер М. Политика как призвание и профессия // Вебер М. Избранные произведения ; пер. с нем. ; сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова ; предисл. П. П. Гайденко. М. : Прогресс, 1990. С. 643–706.
4. Вуд Э. М. Логика власти : дискуссия с Дэвидом Харви // Прогнозис. 2008. № 2. С. 164–189.

5. Галицкий Е., Левин М. Коррупционные взаимоотношения бизнеса и власти // Вопросы экономики. 2007. № 1. С. 19–32.
6. Дегтярёв А. А. Политическая власть как регулятивный механизм социального общения // Полис : Политические Исследования. 1996. № 3. С. 10–121.
7. Зайдель М. І. Взаємодія влади та бізнесу в країнах незахідного політичного процесу // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія : Питання політології. 2013. № 1060. С. 150–155.
8. Зайдель М. І. Влада в епоху постполітики // Гілея : наук. вісн. К., 2012. Вип. 62. С. 641–645.
9. Зайдель М. І. Влада і власність : ретроспективний аналіз конструювання взаємин // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія : Питання політології. 2013. С. 75–80.
10. Зайдель М. І. Влада та бізнес у західному світі : трансформація взаємин на межі ХХ–ХХІ століть // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія : Питання політології. 2012. № 1031. С. 47–51.
11. Зуев П. В. Историко-философский обзор становления понятия «власть» // Власть и управление на Востоке России. 2007. 2 (39). С. 94–98.
12. Кастельс М. Информационная эпоха : экономика, общество и культура. М. : ГУ ВШЭ, 2000.
13. Крищенко О. В. Перспективи розвитку понятійно-категоріального інструментарію політичної антропології // Вісник ХНУ ім В. Н. Каразіна. Серія : Питання політології. 2009. № 861. С. 6–11.
14. Крыжановская О. А. Свобода, воля, власть (философские проблемы социальной и политической воли) [Электронный ресурс]. Ростов на/Д : СКНЦ ВШ, 1996. Режим доступа : http://www.sbiblio.com/biblio/archive/krijanovskaja_svboda/.
15. Култыгин В. П. Концепция социального обмена в современной социологии / В. П. Култыгин // Социологические исследования. – 1997. № 5. С. 85–99.
16. Лившин А. Я., Орлов И. Б. Власть и общество : диалог в письмах. М. : РОССПЭН, 2002. 208 с.
17. Парсонс В. Публічна політика : вступ до теорії й практики аналізу політики. К. : Вид. дім «Кієво-Могилянська академія», 2006. 549 с.
18. Петухов В. В. Бюрократия и власть // СОЦИС. Социологические исследования. 2006. № 3. С. 9–15.
19. Психологія і психоаналіз влади. У 2-х тт. Хрестоматія. Самара, 1999.

5. Контрольна робота

Мета виконання контрольної роботи – закріплення та перевірка набутих знань.

Оцінка контрольної роботи виставляється з урахуванням результатів проведеного контрольного заходу. Використовується п'ятибальна шкала оцінювання.

Контрольні заходи з дисципліни «Кратологія» проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи можуть проводитися у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. В окремих випадках можна застосовувати й інші форми підсумкового контролю: письмові завдання, усні колоквіуми та ін.

До контрольного заходу студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, письмові роботи, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

У разі відсутності студента на контрольному заході або отриманні незадовільної оцінки за результатами підсумкового контролю йому надається право на повторне складання в індивідуальному порядку. При цьому одержана позитивна оцінка модульного контролю виставляється в журнал обліку роботи академічній групі через дріб.

Питання до контрольної роботи

1. Необхідність самостійної науки про владу.
2. Чим характеризується сприйняття, відчуття влади?
3. Ключові моменти в загальній науковій картині влади.
4. Основні компоненти феномену влади.
5. Поняття кратології, її об'єкт та предмет.
6. Завдання, функції та методи кратології.
7. Ідеї та вчення про владу в Стародавньому Китаї.
8. Ідеї та вчення про владу в Стародавній Греції.
9. Уявлення про владу в релігійних та філософських вченнях Середньовіччя.
10. Владні вчення епохи Відродження.
11. Теорія суспільного договору та погляди на владу представників Нового часу.
12. Погляди на владу та державу представників епохи Просвітництва.

13. Погляди на владу та державу соціалістів-утопістів XIX ст.
14. Ідея індивідуальної свободи та погляди на владу в XIX ст.
15. Марксистські погляди на владу.
16. Теорія панування і легітимності влади М. Вебера.
17. Теорія політичних еліт та погляди на владу XIX–XX ст.
18. Розвиток уявлень про владу та структура влади за часів Київської Русі.
19. Розвиток уявлень про владу литово-польського періоду та часів козацько-гетьманської доби.
20. Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства.
21. Уявлення про владу М. Драгоманова.
22. Уявлення про владу І. Франка.
23. Проблеми влади в теорії національного самовизначення М. Грушевського.
24. Монархічно-гетьманська концепція В. Липинського.
25. Концепція інтегрального націоналізму Д. Донцова.
26. Реляціоністська концепція влади: сутність, основні підходи, представники.
27. Системна концепція влади: сутність, основні підходи, представники.
28. Психологічна концепція влади: сутність, основні теорії, представники.
29. Біхевіористська концепція влади: сутність, основні моделі, представники.
30. Семантичне поле влади як соціального поняття.
31. Сутність каузальної концепції влади.
32. Проблема співвідношення актуального та потенціального аспектів у феномені влади.
33. Аргументи на користь та проти включення інтенції в структуру поняття влади.
34. Основні підходи щодо співвідношення дії, структури і влади.
35. Аргументи на користь включення та виключення «конфлікту» та «інтересів» з поняття влади.
36. Сутність результату влади.
37. Ресурси та влада.
38. Сила як форма влади.
39. Примус як форма влади.
40. Спонування як форма влади.
41. Переконавання як форма влади.
42. Маніпуляція як форма влади.
43. Авторитет як форма влади.

44. Загальна характеристика органів законодавчої влади в Україні.
45. Загальна характеристика органів виконавчої влади в Україні.
46. Загальна характеристика органів судової влади в Україні.

Приклади тестових питань

1. Влада – це...
 - A. Одна з наук кратології
 - B. Здатність чинити опір тому, хто нав'язує свою думку
 - C. Здатність, право та можливість тих або інших осіб, органів, установ, систем розпоряджатися ким-небудь або чим-небудь
2. Які найефективніші форми правління виділяв В. Липинський?
 - A. Аристократія, класократія
 - B. Геронтократія, охлократія
 - C. Демократія, ідеократія
3. Яку ідею покладав в основу правління Д. Донцов?
 - A. Інтегральний націоналізм
 - B. Український консерватизм
 - C. Класичний реалізм
4. Реляціоністська концепція влади має на увазі, що...
 - A. Існують відносини між суб'єктом і об'єктом і один з них справляє вплив на інший
 - B. Суб'єкт та об'єкт знаходяться у рівних умовах
 - C. Повноваження суб'єкта та об'єкта розділені порівну
5. Біхевіористська концепція влади має такі моделі:
 - A. Силова, ігрова, ринкова
 - B. Економічна, ринкова, екологічна
 - C. Бюрократична, економічна, правова
6. Предметом кратології є:
 - A. Основні явища, принципи та закономірності владної діяльності
 - B. Принципи, на яких будуються відносини між об'єктом та суб'єктом
 - C. Феномен владних відносин
7. Причиною влади виступає:
 - A. Семантичне поле влади
 - B. Влада як каузальне відношення
 - C. Результат влади

8. Які з тверджень не відносяться до результату влади?
 - A. Влада – необхідна умова управління
 - B. Наявність влади не гарантує результат
 - C. Наявність влади передбачає анархію
9. Ресурси влади – це...
 - A. Сукупність засобів і методів, за допомогою яких суб'єкт влади здатен визначати вплив на поведінку влади
 - B. Сукупність знань та вмінь керувати
 - C. Жодна з відповідей неправильна
10. Типологія влади – це...
 - A. Класифікація влади або влад за їх основними типами, класами, видами та формами
 - B. Класифікація влади за суб'єктами
 - C. Класифікація влади за аналізом дій
11. Серед зазначених форм влади не існуючими є:
 - A. Сила, примус
 - B. Спонування, маніпулювання
 - C. Опис, корегування
12. Підкорення суб'єкта об'єкту через загрозу застосування негативних санкцій відносно нього – це форма...
 - A. Примусу
 - B. Переконання
 - C. Спонування
13. Особливостями політичної влади є:
 - A. Верховенство права, публічність
 - B. Легальність, легітимність
 - C. Усі відповіді правильні
14. Політична влада – це...
 - A. Спроможність групи, особи проявляти свою волю в політиці і суспільних відносинах
 - B. Здатність нав'язувати свою думку
 - C. Здатність брати участь у політичному житті
15. Хто першим з учених запровадив термін еліта?
 - A. В. Парето
 - B. Н. Макіавеллі
 - C. Т. Гоббс

16. Залізний закон олігархічних тенденцій належить:
 - A. В. Парето
 - B. Р. Міхельсу
 - C. Г. Моска
17. Хто з українських науковців виділяв аристократію, як організуючу меншість у владі?
 - A. В. Липинський, Д. Донцов
 - B. Г. Сковорода, М. Грушевський
 - C. В. Липинський, М. Грушевський
18. Меритократія – це...
 - A. Еліта знань та компетенції
 - B. Еліта вміння урегульовувати конфлікти
 - C. Еліта протиріч
19. Теоріями політичного лідерства не є:
 - A. Теорія рис
 - B. Ситуаційна концепція
 - C. Залізний закон олігархічних тенденцій
20. Які типи лідерства виділяв М. Вебер?
 - A. Традиційне, раціонально-легальне, харизматичне
 - B. Харизматичне, традиційне
 - C. Харизматичне, раціонально-легальне.

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1.1. Кратологія як наука про владу	7	11
2	Тема 1.2. Зміст кратології як міждисциплінарної галузі знань	6	10
3	Тема 2.1. Виникнення та розвиток наукових знань та вчень про владу в світі	7	10
4	Тема 2.2. Формування та еволюція знань про владу в Україні	7	10
5	Тема 2.3. Теорії та концепції влади ХХ століття	7	12
6	Тема 3.1. Кратологія як система наук про владу	7	10
7	Тема 3.2. Фундаментальні галузі кратології	6	11
8	Тема 3.3. Спеціальні галузі кратології	7	10
9	Тема 3.4. Комплексні галузі кратології	8	10
10	Тема 4.1. Конструювання поняття влади	8	12
11	Тема 4.2. Типологічний аналіз влади	7	12
12	Тема 5.1. Держава та система державної влади	13	21
13	Тема 6.1. Політична еліта та політичне лідерство	7	11
14	Тема 6.2. Володарі та їхнє оточення. Придворне суспільство	7	12
15	Тема 6.3. Шляхи до влади та владна діяльність. Володарювання	8	12
16	Тема 6.4. Механізми та технології володарювання.	8	12
	Разом	120	186

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни «Кратологія»
назва дисципліни

кількість годин СРС згідно з навчальним планом 120 год.

Види самостійної роботи	Трудомісткість (годин)*	Планові терміни виконання	Форми контролю	Максимальна кількість балів
1	2	3	4	5
<i>Денна форма навчання</i>				
7 семестр <small>номер семестру</small>				
I. Обов'язкові				
<i>Види робіт на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях</i>				
Семінарські заняття	20	Протягом семестру	Доповідь	20
Презентація	20	Протягом семестру	Презентація	10
Презентація	20	Протягом семестру	Презентація	10
<i>За виконання підсумкових (контрольних) завдань</i>				
Підсумкові контрольні роботи	20	Останній тиждень семестру	Письмова робота	10
<i>За виконання завдань самостійного опрацювання та інших завдань</i>				50
Разом балів за обов'язкові види СРСР				
II. Вибіркові				
<i>За виконання творчих завдань для самостійного опрацювання</i>				
Самостійні роботи	40	Протягом семестру	Доповідь	10
Разом балів за вибіркові види СРСР				10
Усього балів за СРС у 7 семестрі				60

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни «Кратологія»
назва дисципліни

кількість годин СРС згідно з навчальним планом 186 год.

Види самостійної роботи	Трудомісткість (годин)*	Планові терміни виконання	Форми контролю	Максимальна кількість балів
1	2	3	4	5
<i>Заочна форма навчання</i>				
12 триместр <small>номер триместру</small>				
I. О б о в ' я з к о в і				
<i>Види робіт на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях</i>				
Семінарські заняття	30	Протягом триместру	Доповідь	20
Презентація	50	Протягом триместру	Презентація	20
<i>За виконання підсумкових (контрольних) завдань</i>				
Підсумкові контрольні роботи	50	Останній тиждень триместру	Письмова робота	10
<i>За виконання завдань самостійного опрацювання та інших завдань</i>				
Разом балів за обов'язкові види СРСР				50
II. В и б і р к о в і				
<i>За виконання творчих завдань для самостійного опрацювання</i>				
Самостійні роботи	56	Протягом триместру	Письмова робота	10
Разом балів за вибіркові види СРСР				10
Усього балів за СРС у 12 триместрі				60

7. Індивідуальні завдання

Вимоги до підготовки завдань курсу

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацювати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 5 балів.

Критеріями для оцінювання виступають:

- повнота розкриття питання;
- самостійність викладення матеріалу;
- логічність та послідовність відповіді;
- наявність висновків;
- успішність відповідей на додаткові питання викладача.

Оцінка може бути одержана лише за наявності повного концепту підготовки до семінарського заняття.

Самостійна робота виконується в межах групового заняття відповідно до його тематики. Мета полягає у закріпленні і перевірці знань з великих за обсягом матеріалу тем.

Критеріями для оцінювання виступають:

- повнота розкриття теоретичної частини питання;
- наявність прикладів;
- знання першоджерел та авторів, які працювали над описаною проблемою;
- викладення власної думки щодо проблеми;
- наявність висновків.

Контрольна робота передбачає перевірку вивченого студентами матеріалу, проводиться під час групових занять.

Критеріями для оцінювання виступають:

- повнота розкриття теоретичної частини питання;
- наявність прикладів;
- знання категоріального апарату;
- знання першоджерел та авторів, які працювали над заданою проблемою;
- викладення власної думки щодо проблеми;
- наявність висновків.

Презентація – вид завдання, що передбачає вміння систематизувати матеріал та наочно його представити. Основні вимоги до підготовки PowerPoint презентації:

- кількість слайдів 10–20;
- наявність плану, списку використаних джерел;
- наявність ілюстрацій та наочностей;
- власне авторство презентації.

Презентація може супроводжуватися іншою наочністю: відео, фото, географічними картами, малюнками, музикою, таблицями, статистичними даними, тощо. У цьому разі максимальна оцінка за такий вид роботи може бути збільшена.

Теми для самостійних робіт

1. Місце кратології в системі гуманітарних наук.
2. Необхідність вивчення та практичного застосування кратології.
3. Значення науки про владу для сучасного розвитку українського суспільства.
4. Ресурси влади.
5. Таємниці протизаконної влади.
6. Загадкові правителі Європи XVIII століття.
7. Інститут президентства в сучасному світі.
8. Владні персони та їх титули.
9. Тягар державної влади.
10. Носії влади в приватному житті.
11. Владна символіка, емблематика та геральдика.
12. Соціально-психологічні проблеми управління.
13. Технології владної діяльності: вітчизняний досвід.
14. Негативні наслідки маніпуляцій у владній діяльності.
15. Функціонування органів влади, їх взаємозв'язки.
16. Модернізація структур і механізмів сучасної української влади.
17. Аксіоми державної влади.
18. Індивідуальна та колективна влада.
19. Авторитет як форма влади.
20. Різновиди неполітичної влади.
21. Вождізм як різновид політичного лідерства.
22. Влада та владні відносини у теорії М. Вебера.
23. Ф. Ніцше: воля до влади та бажання влади.
24. Влада та контрвлада в епоху глобалізації.

Теми для презентацій

1. Концепція влади Х. Арндт.
2. Концепція влади Н. Лумана.
3. Концепція влади Ю. Хабермаса.

4. Концепція влади М. Фуко.
5. Концепція влади Т. Парсонса.
6. Концепція влади П. Бурдьє.
7. Філософія влади.
8. Історія влади.
9. Соціологія влади.
10. Азбука влади.
11. Економіка та екологія влади.
12. Культурологія влади.
13. Граматика влади.
14. Логіка влади.
15. Педагогіка і психологія влади.
16. Етика і естетика влади.
17. Аксіологія влади, акмеологія влади, іміджелогія влади, морфологія влади.
18. Антропологія влади, анатомія влади, фізіологія влади, здоров'я і влада.
19. Фізика влади, географія влади та геополітика, археологія влади, топографія влади.
20. Арифметика влади, алгебра влади, геометрія влади, інформатика влади.

8. Питання до іспиту з дисципліни

1. Влада як предмет та об'єкт науки.
2. Влада в світі людини.
3. Людина в світі влади.
4. Поняття кратології, її об'єкт та предмет.
5. Завдання кратології.
6. Функції та методи кратології.
7. Характеристика сприйняття, відчуття влади.
8. Ключові моменти в загальній науковій картині влади.
9. Істотні компоненти феномена влади.
10. Ідеї та вчення про владу в Стародавньому Китаї.
11. Ідеї та вчення про владу в Стародавній Греції.
12. Уявлення про владу в релігійних та філософських вченнях Середньовіччя.
13. Владні вчення епохи Відродження.
14. Теорія суспільного договору та погляди на владу представників Нового часу.
15. Погляди на владу та державу представників епохи Просвітництва.
16. Погляди на владу та державу соціалістів-утопістів XIX ст.
17. Ідея індивідуальної свободи та погляди на владу у XIX ст.
18. Теорія політичних еліт та погляди на владу XIX–XX ст.
19. Розвиток уявлень про владу та погляди на право за часів Київської Русі, литово-польського періоду та часів козацько-гетьманської доби.
20. Структура влади за часів Київської Русі.
21. Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства.
22. Уявлення про владу М. Драгоманова.
23. Уявлення про владу І. Франка.
24. Проблеми влади в теорії національного самовизначення М. Грушевського.
25. Монархічно-гетьманська концепція В. Липинського.
26. Концепція націоналізму Д. Донцова.
27. Реляціоністська концепція влади: сутність, основні підходи, представники.
28. Системна концепція влади: сутність, основні підходи, представники.
29. Біхевіористська концепція влади: сутність, основні моделі, представники.
30. Психологічна концепція влади: сутність, основні теорії, представники.

31. Некласичні концепції влади у філософії.
32. Семантичне поле влади.
33. Влада як каузальне відношення.
34. Проблема співвідношення актуального та потенціального аспектів у феномені влади.
35. Влада та інтенція.
36. Результат влади.
37. Конфлікт, інтереси та влада.
38. Дія, структура і влада.
39. Ресурси та влада.
40. Поняття типології влади та загальні підходи до класифікації влади.
41. Класифікація влади за джерелами підпорядкування.
42. Класифікація влади за її суб'єктом.
43. Класифікація влади за сферою її прояву.
44. Поняття, функції та особливості політичної влади.
45. Поняття, сутність, структурні елементи державної влади.
46. Державна влада та політична влада: співвідношення понять.
47. Система органів державної влади в Україні.
48. Система органів виконавчої влади в Україні.
49. Кратологія в загальній системі наук про владу.
50. Класифікації наук про владу та їх проблеми.
51. Загальна кратологія.
52. Теоретична кратологія.
53. Практична кратологія.
54. Порівняльна кратологія.
55. Академічна кратологія.
56. Емпірична та прикладна кратології.
57. Електоральна кратологія.
58. Етнократологія.
59. Військова кратологія.
60. Кратологія опозиційної діяльності.
61. Теократологія.
62. Функціональна і структурна кратології.
63. Допоміжна і приватні кратології.
64. Філософія влади.
65. Історія влади.
66. Соціологія влади.
67. Азбука влади.
68. Економіка та екологія влади.
69. Культурологія влади.
70. Граматика влади.

71. Логіка влади.
72. Педагогіка і психологія влади.
73. Етика і естетика влади.
74. Міждисциплінарні області кратологічного знання.
75. Біомедікосоціальний і антропоцентричний блок знань про владу.
76. Природно-науковий блок знань про владу.
77. Інформаційно-математичний блок знань про владу.
78. Концептуальні підходи в тлумаченні феномену еліт.
79. Типологія політичних еліт.
80. Система формування та змін політичних еліт.
81. Сутність та теорії політичного лідерства.
82. Типологія політичного лідерства.
83. Імідж політичного лідера.
84. Володарі та їхнє оточення.
85. Придворне оточення як суспільний інститут.
86. Шляхи до влади та перебування при владі.
87. Сутність владної діяльності. Зміст володарювання.
88. Механізми влади.
89. Техніка і технологія владної діяльності.
90. Антитехнологія влади.
91. Влада грошей у суспільстві.
92. Жінка у владі: погляд суспільства.
93. Влада і сила.
94. Влада і управління.
95. Влада над владою.

9. Система оцінювання роботи студентів

Денна форма

Графік контрольних заходів та рейтингова шкала оцінювання (7 семестр)

№ з/п	Вид контролю	Кількість балів	Термін виконання
1	Усні відповіді на семінарських заняттях	20	Протягом семестру
2	Презентація	10	Протягом семестру
3	Презентація	10	Протягом семестру
4	Підсумкова контрольна робота	10	Протягом семестру
5	Самостійні роботи	10	Протягом семестру
6	Іспит	40	Заліково-екзаменаційна сесія
	Разом	100	

Заочна форма

Графік контрольних заходів та рейтингова шкала оцінювання (12 триместр)

№ з/п	Вид контролю	Кількість балів	Термін виконання
1	Усні відповіді на семінарських заняттях	20	Протягом семестру
2	Презентація	20	Протягом семестру
3	Підсумкова контрольна робота	10	Протягом семестру
4	Самостійні роботи	10	Протягом семестру
5	Іспит	40	Заліково-екзаменаційна сесія
	Разом	100	

Особливі примітки:

1. Відповідь на семінарі оцінюється за 5-бальною шкалою.
2. Допуск до іспиту – 21.

Дисципліна «Кратологія» передбачає: прослуховування студентами лекцій, виконання семінарських завдань, презентацій, практичних завдань, здійснення контролю та обліку знань. Додаткові завдання орієнтовані на виконання самостійної роботи. Система підсумкового контролю передбачає складання іспиту.

Іспит може проходити як в усній, так і письмовій формі (тестування). За підсумками виконання всіх визначених завдань, студент отримує відповідну кількість балів для допуску до підсумкового контролю. У разі

відсутності студента на лекційних та семінарських заняттях, невиконання визначених практичних завдань курсу та контрольних заходів, студент за рішенням кафедри не допускається до підсумкового контролю.

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінюватися може виконання студентами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими студенти демонструють власне аналітичне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, письмові роботи, доповіді, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння студентами основних засад кратології;
- авторська позиція студента, вміння самостійно мислити;
- використання набутих кратологічних знань та умінь їх практичного застосування;
- правильність і достатність добору прикладів для підтвердження висунутих студентом пропозицій і гіпотез, а також при ілюстрації загальних теорій та концепцій;
- чіткість, структурованість та завершеність виступу;
- мовна грамотність.

Критерії оцінки усної відповіді студента

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміньми;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінку 4 бали студент може отримати у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- мід час добору фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 2–3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміньми;

- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0–1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- моговного фактичного матеріалу не знає.

Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка у балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90–100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання з незначною кількістю помилок)
82–89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75–81		C	Добре (у загальному правильне виконання з певною кількістю помилок)
67–74	Задовільно	D	Задовільно (значна кількість недоліків)
60–66		E	Достатньо (задовольняє мінімальними критеріям)
35–59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1–34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

10. Словник дисципліни

Українська	Російська	Англійська
Авторитет	Авторитет	Authority
Азбука влади	Азбука власти	Alphabet of power
Академічна кратологія	Академическая кратология	Academic cratology
Акмеологія влади	Акмеология власти	Acmeology of power
Аксіологія влади	Аксиология власти	Axiology of power
Алгебра влади	Алгебра власти	Algebra of power
Анатомія влади	Анатомия власти	Anatomy of power
Антитехнологія влади	Антитехнология власти	The antitechnology of power
Антрепренерська система	Антрепренерская система	Antreprenuer system
Антропологія влади	Антропология власти	Anthropology of power
Аристократія	Аристократия	Aristocracy
Арифметика влади	Арифметика власти	Arithmetic of power
Археологія влади	Археология власти	Archeology of power
Біхевіоризм	Бихевиоризм	Behaviorism
Біхевіористська концепція	Бихевиористская концепция	Behaviorist concept
Вигляд влади	Облик власти	The kind of power
Виконавча влада	Исполнительная власть	Executive branch
Військова кратологія	Военная кратология	Military cratology
Віче	Вече	Viche
Влада	Власть	Power
Владна діяльність	Властная деятельность	Powerful activity
Владна роль	Властная роль	Role of power
Владна свідомість	Властное сознание	Powerful consciousness
Владний стиль	Властный стиль	Powerful style
Владні відносини	Властные отношения	Power relations
Владні інтереси	Властные интересы	Power interests
Вождізм	Вождизм	Leadership
Володар	Властитель	Ruler
Володарювання	Властвование	Reign
Волонтаристський підхід	Волонтаристский подход	Volunteer approach
Вплив	Влияние	Influence
Географія влади	География власти	Geography of power
Геометрія влади	Геометрия власти	Geometry of power
Геополітика влади	Геополитика власти	Geopolitics of power
Гетьманська влада	Гетманская власть	Hetman's power
Граматика влади	Грамматика власти	Grammar of power
Демократія	Демократия	Democracy
Державна влада	Государственная власть	State power
Диспозиційна концепція	Диспозиционная концепция	Dispositional concept
Допоміжна кратологія	Вспомогательная кратология	Auxiliary cratology
Дуумвірат	Дуумвират	Doomvirate
Екологія влади	Экология власти	Ecology of power
Економіка влади	Экономика власти	Economy of power
Електоральна кратологія	Электоральная кратология	Electoral cratology
Емпірична кратологія	Эмпирическая кратология	Empirical cratology
Епізодична концепція	Эпизодическая концепция	Episodic concept

Кратологія

Естетика влади	Эстетика власти	The aesthetics of power
Етика влади	Этика власти	Ethics of power
Етнократологія	Этнократология	Ethnocratology
Загадки влади	Загадки власти	Power puzzles
Загальна кратологія	Общая кратология	General cratology
Законодавча влада	Законодательная власть	Legislature
Ігрова модель	Игровая модель	Game model
Імідж	Имидж	Image
Іміджологія влади	Имиджология власти	The image of power
Інтенція	Интенция	Intention
Інтереси	Интересы	Interests
Інформатика влади	Информатика власти	Informatics of power
Іпостасі влади	Ипостаси власти	The hypostasis of power
Історія влади	История власти	History of power
Каузальність	Каузальность	Causality
Класократія	Классократия	Classocracy
Князівська влада	Княжеская власть	Princely power
Конфлікт	Конфликт	Conflict
Коридори влади	Коридоры власти	Corridors of power
Кратолог	Кратолог	Cratologist
Кратологічний тезаурус	Кратологический тезаурус	Cratology thesaurus
Кратологія	Кратология	Cratology
Кратологія опозиції	Кратология оппозиции	Cratology of the opposition
Культурологія влади	Культурология власти	Culture of power
Логіка влади	Логика власти	Logic of power
Макрократологія	Макрократология	Macrocratology
Макропідхід	Макроподход	Macro approach
Маніпуляція	Манипуляция	Manipulation
Марксистська теорія	Марксистская теория	Marxist theory
Мезократологія	Мезократология	Mesocratology
Мезопідхід	Мезоподход	Mesoscopic approach
Метакратологія	Метакратология	Metacratology
Механізми влади	Механизмы власти	Mechanisms of power
Мікрократологія	Микрократология	Microcratology
Мікропідхід	Микроподход	Microapproach
Монархія	Монархия	Monarchy
Морфологія влади	Морфология власти	Morphology of power
Обличчя влади	Лицо власти	Face of power
Олігархія	Олигархия	Oligarchy
Охлократія	Охлократия	Ohlocracy
Оцінка влади	Оценка власти	Power assessment
Панування	Господство	Domination
Паракратологія	Паракратология	Paracratology
Педагогіка влади	Педагогика власти	Pedagogy of power
Переконання	Убеждение	Belief
Полікратологія	Поликратология	Polycratology
Політична влада	Политическая власть	Political power
Політична еліта	Политическая элита	Political elite
Політичне лідерство	Политическое лидерство	Political leadership
Політія	Полития	Politics
Порівняльна кратологія	Сравнительная кратология	Comparative cratology

Практична кратологія	Практическая кратология	Practical cratology
Преперенції	Преференции	Preferences
Приватна кратологія	Частная кратология	Private cratology
Придворне оточення	Придворное окружение	Court environment
Прикладна кратологія	Прикладная кратологии	Applied cratology
Примус	Принуждение	Coercion
Протократологія	Протократология	Protocratology
Психологічна концепція	Психологическая концепция	Psychological concept
Психологія влади	Психология власти	Psychology of power
Публічна влада	Публичная власть	Public authority
Публічне управління	Публичное управление	Public administration
Результат влади	Результат власти	Result of power
Реляціоністська концепція	Реляционистская концепция	Relationalist concept
Ресурси влади	Ресурсы власти	Power Resources
Ринкова модель	Рыночная модель	Market model
Семантичне поле	Семантическое поле	Semantic field
Сила	Сила	Power
Силова модель	Силовая модель	Power model
Система влади	Система власти	Power system
Система гільдій	Система гильдий	Guild system
Система наук про владу	Система наук о власти	The system of the sciences of power
Системна концепція	Системная концепция	System concept
Ситуаційна теорія	Ситуационная теория	Situational theory
Соціологія влади	Социология власти	Sociology of power
Спонування	Побуждение	Motivation
Структуралістський підхід	Структуралистский подход	Structuralist approach
Структурна кратологія	Структурная кратология	Structural cratology
Судова влада	Судебная власть	Judiciary
Таємниці влади	Тайны власти	Secrets of power
Теократологія	Теократология	Theocracy
Теоретична кратологія	Теоретическая кратология	Theoretical cratology
Теорія рис	Теория черт	Theory of Fiatures
Технократія	Технократия	Technocracy
Технологія влади	Технология власти	Power technology
Тиранія	Тирания	Tyranny
Топографія влади	Топография власти	Topography of power
Традиції влади	Традиции власти	Power traditions
Тріумвірат	Триумвират	Triumvirate
Тягар влади	Бремя власти	Burden of power
Управління	Управление	Management
Уроки влади	Уроки власти	Power lessons
Фізика влади	Физика власти	Physics of power
Фізіологія влади	Физиология власти	Physiology of power
Філософія влади	Философия власти	Philosophy of power
Функціональна кратологія	Функциональная кратология	Functional cratology
Ціна влади	Цена власти	Price of power
Цінність влади	Ценность власти	Value of power
Цінності влади	Ценности власти	Values of power

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

**Наталя Анатоліївна
Громадська**

Кратологія

Методичні вказівки

Випуск 280

Редактор *Р. Грубкіна*.
Технічний редактор *А. Власенко*. Комп'ютерна верстка *Д. Кардаш*.
Друк, фальцовально-палітурні роботи *С. Волинець, О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 27.12.2019
Формат 60x84^{1/16}. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 2,55. Обл.-вид. арк. 1,58.
Тираж 5 пр. Зам. № 5806.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81,
e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.